

Finska Krigsbarn

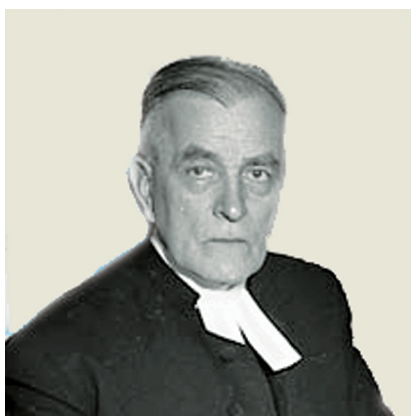
MEDLEMSTIDNING FÖR RIKSFÖRBUNDET FINSKA KRIGSBARN

Årgång 17

<http://finskakrigsbarn.se>

Nr 4 2012

Carl Norborgs privata hjälpinsatser

Parallellt med Hjälpkommittén för Finlands barn verkade mer eller mindre privata aktörer med att hjälpa finska barn till Sverige under kriget.

En av de främsta på detta område var prosten **Carl Norborg** i Munkedal (t v) och hans organisation Västsvenska Kyrkfolkets Finlandshjälp. Han ordnade resan till Sverige för hundratals barn, och hans församlingsbor runt om

i Bohuslän och Dalsland öppnade sina hem för dem.

Han inrättade dessutom tio barnhem för att ta emot barnen under en övergångstid.

Denna storslagna humanitära verksamhet uppmärksammas i detta nummer. Vi har också träffat en av "flickorna" som var krigsbarn hemma hos Norborg.

Sidorna 8, 9, 10.

När Finska krigsbarn toppade nyhetsflödet

Plötsligt hamnade Finska Krigsbarn högst upp i nyheterna på Text-TV (SVT).

Orsaken var att **Eija Sarinkos** dokumentär "Adresslapp okänd" hade pressvisats, och Rapport hade presenterat "nyheten" om krigsbarnens ersättningskrav.

Sveriges riksdag var dock kallsinnig och ville inte inkludera krigsbarnen i ersättningssystemet. Finlands riksdag tog upp frågan om denna diskriminering i sin frågetimme.

Sidorna 11, 12, 13.

En bild kan berätta så mycket

Vad kan man utläsa ur fotografiet till vänster?

Det är taget på genomgångshemmet hotell Anglais där många finska krigsbarn tillbringade sina första nätter i Sverige. "Sagostund på Anglais" är en tänkbar titel.

Vid ett seminarium om krigsbarns vistelser och upplevelser på barnhem i Sverige lärde oss **Tapani Rossi** att läsa ut lite mer av bilder än vad de föreställer: känslor.

Som i det här fallet flickan som omfamnar sköterskan, som en ställföreträdande mor. Man kan föreställa sig saknad och längtan efter modersfiguren.

Sidan 6.

Organisationsnummer 878001-7862

Från redaktionen

Är det rätt att svenska staten inte vill betala ersättning till vanvårdade finska krigsbarn, som inbjudits till det här landet för att få god vård, samtidigt som vanvårdade barn som placerats via sociala myndigheter får ersättning?

Jag vet inte vad politikerna svarar på en sådan direkt fråga. De undviker den.

Barn- och äldreminister **Maria Larsson** kom i direkt dålig dager i dokumentären "Adresslapp okänd". Som jag ser det var det helt självförfällt.

Ministern har konsekvent vägrat tala med representanter för krigsbarnen, hon har inte ställt upp på någon intervju i detta ämne för radio eller TV. Men frågan om ersättning är hennes ansvar.

Riksdagen har sagt sitt och antagit lagförslaget som nu är lag. Vi är tacksamma för det stöd vi fått från många olika håll, även från en del politiker. Framför allt gläder det att Finlands riksdag behandlade frågan om denna diskriminering så seriöst (se sidorna 11-13).

De krigsbarn som blivit utsatta för övergrepp har nu bara en möjlighet till ersättning: att ansöka om den och hoppas på att den nämnd som ska ta ställning till varje enskilt fall skall tolka lagen i deras favör och ta upp fallet till prövning.

Jag har en lista med 25 namn på krigsbarn som anser sig ha varit utsatta för grova övergrepp. Vi kommer att hjälpa dessa med ansökningarna så långt vi kan, eventuellt med bistånd vid själva förhandlingen – om det blir någon.

Detta årets sista nummer av tidningen innehåller positiva artiklar också. Särskilt gläder det mig att **Börje Dahl** lyckades hitta korrekta uppgifter om sin far, och därmed fick en lång rad dittills okända syskon och andra släktingar.

Jag har själv misslyckats med flera uppdrag där det gällde att få reda på vem som är far till ett krigsbarn. I de fall modern vägrat lämna uppgifterna har det varit omöjligt. I det längsta vill man ju ersätta orden "Fader okänd" i kyrkböckerna med ett verkligt namn och pröva alla vägar.

Ge inte upp så länge det finns hopp!

Kai Rosnell, chefredaktör

I detta nummer: sidan

Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Grattis, Ann Nehlin!	3
Plötsligt hade Börje sju nya syskon	4-5
Bra seminarium om barnhemstrauman	6
En barndom utan släkterelationer	7
Prosten Carl Norborgs insats	8-9
Marjatta var hos Norborgs tio år	10
Skickligt gjord upprörande dokumentär	11
Ur mormors dagbok...	11
Riksdagen brydde sig inte om oss	12
Kraftig markering i Finlands riksdag	13
U-parlamentet informerat om "lagen"	13
In memoriam: Martti Broström	13
Irja har hittat rätt trots sin barlast	14
Lyckat ålagille i Skillinge	14
Om matsituationen under kriget	15
Vid "Gäddan" i Helsingfors	15
På gång i lokalföreningarna	15
En dag för krigens barn i London	16

Utgivning

Nästa nummer av Finska Krigsbarn beräknas utkomma i början av mars 2013. Deadline 11 februari.

Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr per år. Tidningen ingår i priset.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 100:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland (och övriga världen) 14 Euro till Kai Rosnell, bankkonto (Länsi-Suomen Osuuspankki) 570081 476 212, eller RFK:s konto ovan. Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.

Redaktionen:

Irja Olsson, ansvarig utgivare, Näckrosstigen 7, 806 49 Gävle. Tel 026-167678.

E-post: irja.olsson.gle@telia.com

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Köllängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009.

E-post: kai.rosnell@comhem.se

Soini Andersson, Skyrupsg. 5, 282 32 Tyringe.

Tel: 0451-59144. E-post: soini.andersson@telia.com

Sinikka Ortmark Stymne, Hantverkarg. 75, 5 tr, 112 38 Stockholm. Tel 08-6528907.

E-post: sinikka.stymne@bredband.net

Tapani Rossi, Frejgatan 3 D, 243 34 Höör.

Tel: 0413-24236. E-post: tapani@rossi.se

Riksförbundets hemsida: finskakrigsbarn.se

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos
Knivsta Tryckeri AB, Knivsta, i december 2012.

Ordföranden har ordet

Krigsbarnen har uppmärksammats i många sammanhang under den gångna hösten. Våra frågor har diskuterats bland politiker, socialutskottet, Finlands riksdag, press, radio och TV i Sverige och även i Finland, bokmässan i Göteborg, Helsingfors och i Stockholm.

Vi har fått sympati, stöd, sakliga frågor, och engagemang från skilda håll men även mött oförståelse och likgiltighet. Allmänheten har i många fall varit förvånad över våra berättelser och öden. De flesta har ju vaggats till tro att alla finska barn fick det bra i Sverige. Och de flesta fick det också, men många, alltför många mötte en verklighet som var grymmare än någon kunnat ana.

I krigsbarnsföreningarna har vi ibland fått förtroendet att få lyssna till några av dessa berättelser, men det är först nu som vi förstår vidden av förnedring och kränkande behandling som de allra olyckligaste av barnen fick genomgå på barnhemmen och i fosterfamiljer.

Vi borde ha fått höra det tidigare för här i Sverige borde man ha kunnat tala öppet om bristande omsorg om barnen. I Finland förbjöd censuren all kritik av förhållandena men i Sverige fanns ingen sådan lag.

Den vackra fasaden sprack först då de svenska barnhemsbarnen, ”Samhällets styvbarn”, tog bladet från munnen och började berätta hur kränkande, omänskligt de hade blivit behandlade. Då kom bollen i rullning och även några modiga krigsbarn avslöjade att de blivit lika omänskligt behandlade.

De svenska barnen har fått upprättelse, en ursäkt och blivit lovade ekonomisk ersättning. Några finska krigsbarn, kanske en handfull, var inbjudna till upprättelseceremonin, men alla andra fick ingen inbjudan, visste inte vad som pågick om de inte följde finskspråkiga sändningar, eller kunde finska.

Svenska medier rapporterade på den tiden ytterst sparsamt. Så våra drabbade har inte fått upprättelse, ingen ursäkt och ännu mindre löfte om ersättning. Det bör alla kränkta finska krigsbarn ha.

Riksförbundet har redan fyllt 20 år och allt fler lokalföreningar börjar komma upp till samma ålder. Nu har vi tillsammans påbörjat samlandet av vår egen historia för att senare ge ut en skrift eller en bok där för oss viktiga foton, händelser, och personer finns med. Dokumentet bör bli till glädje även för våra barn, barnbarn och framtida forskning.

Nu börjar förberedelserna inför vintern och julen. Mörkret kommer allt tidigare men än är det varmt och jag kan se att en del blommor kämpar tappert för att få oss tro på en kvardröjande sommar. Den som inte kom. Inte till våra breddgrader.

Önskar alla en God Jul och Gott nytt år. Träffas vi inte tidigare så kanske jag har den glädjen den 17-19 maj på Riksmötet i Bollnäs i vårt vackra Hälsingland.

Tija

Grattis, Ann! Lycka till!

Hej alla!

Jag vill så gärna berätta att vi fått ett forskningsbidrag om 3.5 miljoner kronor beviljat för projekt om finska krigsbarn från Forskningsrådet för

arbetsliv och socialvetenskap FAS.

Projektet har vi kallat *Nya hem i Sverige - evakuering av Finska krigsbarn under andra världskriget: samtidens syn på föräldra-barn-separationer och allmänhetens vilja att bistå mot bakgrund av svensk neutralitetspolitik.*

De som ingår är professor **Karin Zetterqvist Nelson**, fil dr **Ingrid Söderlind**, fil dr **Johanna Sköld** och jag. Projektet kommer att pågå i tre år.

Ert stöd och era synpunkter kommer självklart att bli viktiga. Projektet påbörjas inte förrän 2013 så all organisation av det ligger framför oss.

Ska bli fantastiskt roligt att arbeta med det.

Ann

Fil Dr Ann Nehlin
Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen Stockholms universitet.

*Ann Nehlin ska forska om krigsbarn. Hon är redan väl förtrogen med ämnet.
Foto: Kai Rosnell*

Workshop om projektet i Linköping

Som ett slags inledning till projektarbetet bjöd Karin Zetterqvist Nelson och Ann Nehlin in forskare från Finland till en workshop på Linköpings universitet.

Förutom **Pertti Kavén** kom forskare från universiteten i Tammerfors, Jyväskylä och Helsingfors. De delgav sina forskningsrön till auditoriet som bestod av en handfull krigsbarn och uppåt tjugo universitetsstudenter.

Syftet var sålunda att diskutera hur man skall gå vidare och vilka ytterligare kontakter man kan etablera.

Tapani Rossi

Plötsligt hade Börje sju nya syskon!

Jag kom som krigsbarn till Sverige i februari 1942. Jag kände från början att här i Sverige hörde jag hemma.

Min mamma **Elna Ingeborg Dahl** hemma i Jakobstad var sjuk och dog av tbc. Hon hann gifta sig och fick en dotter, min halvsysster.

Själv har jag i alla år undrat vem som var min far.

Jag har ganska bra koll på släkten på mors sida men visste ingenting om min fars släkt.

”Fader okänd”?

I kyrkböckerna stod det ”fader okänd”, men jag hade på något sätt, jag vet inte hur, fått veta att han hette **Valdemar Kotila**. Jag vet också att min mor Elna och Valdemar var trolovade. En trolovningsring som jag skulle haft är borta.

Valdemar försvann ur min mors liv. Varför? Svaret får vi aldrig veta, bara spekulera om. Kanske han behövdes hemma? Kanske hans arbete i Jakobstad tog slut? Kanske han inte fick vara kvar hos Elna, kärleken kanske tog slut?

Vem var han?

På grund av arbete och sociala åtaganden har mina tankar på mitt ursprung inte alltid varit aktuella. Det blir som i många andra liknande fall att grubbla över under höstens många stunder.

Jag har inte på något sätt vantrivits eller blivit misshandlad i mitt liv. Det skulle bara vara intressant att veta vem jag stammar ifrån. Sedan jag blev pensionär har jag

Börje Dahls stora hobby är att måla. Detta foto är taget för tio år sedan när Börje var ordförande för krigsbarnen i Sydsverige och föreningen firade sitt tioårsjubileum med bl a en utställning av medlemmarnas konst.

Foto: Kai Rosnell

haft mer tid att ägna mig åt släkten på mors sida, men jag har också sökt efter Valdemar Kotila, utan större hopp att få något svar.

Jag hade så när glömt det hela när jag i februari i år fick ett brev från **Heimo Kotila**, som visade sig vara min bror. Han kunde inte ett ord svenska, och jag inte ett ord finska. Som tur är finns en person på vår gata som kan finska så jag fick brevet översatt.

Kusinerna oräknade

Efter det anmälde sig nästan hela Kotila-släkten. Det visade sig att jag hade åtta syskon (men en var död). Jag har inte hunnit räkna efter hur många kusiner jag har.

En av mina syskon har drabbats av en hjärnskada och var oförmögen att kommunicera då jag träffade honom. Sedan har jag e-postat med min syster **Eeva** som börjar kunna litet svenska. Det är med henne och en kusin **Riitta** jag håller kontakten.

Lång resa

Att resa till Österbotten från Ystad tar tid, i synnerhet då man bara har en vecka på sig. En dag till färjan i Stockholm, en natt ombord, en dag till Jakobstad, sedan kunde vi på onsdagen träffa någon i hemsocknen Veteli.

Vilket möte det blev!

Till hotellet i Jakobstad kom två systrar och en kusin och hämtade oss. Vi åkte först till kusinens revisionsbyrå i Veteli, sedan till hembyn där syskonen hade samlats. De stod på parad för att hälsa ”den förlorade sonen” välkommen hem.

Börje Dahl berättade om sin oväntade släktträff för *Hemmets Veckotidning* nr 37, 12 september 2012.

Hur slumpen kan styra våra öden

forts från föreg sida

Det blev mycket kramar. Vi fick goda rätter till lunch och en del samtal. Tyvärr var det svårt att förstå varandra.

Mina nyfunna syskon Eeva född 1950, Anna-Liisa född 1941, jag född 1935, Sara född 1948, Heimo född 1940, Marja-Leena född 1947, och Pentti född 1942. En av syskonen är död och en vårdas långvarigt på sjukhus. Farbror Paavo Kotila var under sin storhetstid Finlands främste maratonlöpare, deltog i OS 1956. Den framgångsrika sprintern Johanna Manninen är kusinbarn till mig.

101-årig faster

Vi besökte en faster på ett servicehem, hon hade fyllt 101 år. Hon stickade mycket på dagarna så hon förärade mig två par varma sockor

som kan vara bra att ha till vintern.

Det viktigaste besöket skedde på Veteli kyrkogård där jag bland andra släktingar mötte min far (hans gravsten). Valdemar Kotila var född 10 maj 1908 och dog 17 juli 1956.

Maraton-farbror

På fredagen besökte vi den äldsta brodern i hans sommarhus och träffade där en farbror, **Paavo Kotila**, som 1960 hade vunnit Boston maraton.

Så fick jag till slut klart för mig vilka släktingar jag hade på fars sida. Det kan vara en tröst på ålderns höst.

Det är underligt hur slumpen kan styra våra öden.

Sammanträffandet med syskonen var naturligtvis inte ett avslut utan snarare början på något nytt.

Text:

*Börje Valdemar Dahl
född 27 augusti 1935 av
Elna Ingeborg Dahl,
Amerikagatan 13,
Jakobstad.*

Hur kom Lennart in i Hjälpkommitténs register?

Arkivet efter Hjälpkommittén innehåller mängder av fel. Oftast gäller det felaktigheter i födelsedatum, ibland i namn och stavning, kanske orsakade av brådska i hanteringen.

Nu har vi blivit uppmärksammade på en annan felaktighet.

Margit Lorens i Lessebo var på släktforskarresa norröver. I Ramsele där Svensk Arkivinformation gjort alla mikrokort för släktforskarändamål råkade hon i forskarsalen titta i en pärm märkt Hjälpkommittén.

Där hittade hon ett registerkort på sin sambo **Lennart Åke Gullberg** (bilden). Samma registerkort finns i Riksarkivet (nedan).

På den tiden hette han **Keskitalo**, född i Växjö 5 december 1942. Modern var 17-åriga **Helvi Armida Keski-**

talo från Övertorneå, Sverige. Hon hade haft ett förhållande med en lastbilschaufför från Göteborg. När hon upptäckte att hon blivit gravid sökte hon upp chauffören, som visade sig ha fru och flera barn, och han ville inte bryta upp för hennes skull.

Hon reste i stället till en bekant i Urshult och fick vistas där tills det var dags.

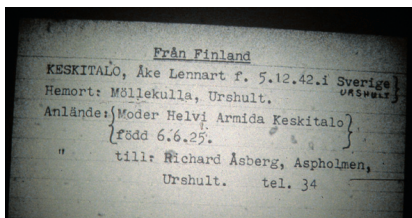
Pojken tillbringade sina första månader hos denna bekant, **Richard Åsberg**. Men han och hans fru fick inte adoptera honom på grund av sin synskada. Barnavårdsnämnden tog hand om Lennart som hamnade på ett barnhem i Lessebo där han hämtades av sina blivande adoptivföräldrar. Han fick det mycket bra i den familjen.

Modern vägrades varje form av kontakt med pojken. Men året innan hon gick bort fick Lennart kontakt med henne igen. Då hade han fått två halvsyskon och har nu en hel del syskonbarn och -barnbarn.

Hur kunde Lennart, som inte hade någonting med Finland att göra, hamna i Hjälpkommitténs register?

En trolig förklaring: han hamnade på Öjaby semesterhem i Räfte som en tid användes för finska barn och mödrar, och där fanns en del finska krigsbarn. Eftersom han hade ett finskt efternamn trodde kanske personalen att han hörde dit.

Text och bild: Kai Rosnell

Bra seminarium om barnhemstrauman

Jag deltog 6 september i seminariet ”Avautumalla eheyteen”, ”Genom öppenhet till helhet”, som behandlade frågan om hur krigsbarn hade upplevt vistelsen i svenska barnhem,

Seminariet (i Johannes församlings vackra församlingssal i jugend-stil) gav oss deltagare mer än vad vi hade väntat oss. Stämningen i salen var gemytlig och glad. Ingen hade behov av att betona sina egna erfarenheter.

Däremot hade man mängder av frågor. Och svar fick vi, bl.a. om orsaken till att minnen från barnhemstiden fattades helt eller delvis, och för att få någon förklaring till olika företeelser inom sig själv. Problemen togs inte upp med rynkad panna, utan med glada skratt, eller åtminstone med ett filuriskt leende.

Tvåspråkigheten störde inte alls trots de komplicerade frågorna.

Barnhemmen

Tapani Rossi som anser sig vara en finsk skåning gav i sin föreläsning om ”Varför barnhem åt finska krigsbarn?” en klar och uttömmande analys i text och bild. Vi fick en bra uppfattning om hur olika barnhemmen kunde vara som byggnader, om på hur olika sätt verksamheten kunde ledas, hur olika förhållandena kunde vara för barnen och hur olika de kunde bli behandlade.

I Tapanis bilder såg vi även barn i mindre och större grupper, men han lärde oss att ”läsa” bilderna, för att ur barnens miner försöka identifiera vad som rörde sig i deras sinnen. Deras längtan, förtvivlan, rädsla och sorg. Men även glada miner förekom och visade tydligt att i just det barnhemmet var förhållandena mycket bra.

Orsaken till det stora behovet av barnhem kom tydligt fram, bristen på fosterhem, samt det stora antalet sjuka barn. Tapani behärskade sitt ämne helt och hållet.

Hågkomsterna

Tarmo Niskanen som först på äldre dar hade fått veta att även han var ett krigsbarn, hittade sig själv på en bild och berättade vad han mindes om den situationen.

Minnena om barnhemsförhållan-

Tapani Rossi och Pirkko Siltala under seminariet i Helsingfors. Foto: Kai Rosnell

derna var ett bra exempel på hur olika våra upplevelser kan vara, men ändå så lika. Skoltflickan från Petsamo **Maria (Maja) Fagerström** och Lojobon **Karl-Erik Kronström** kom från olika ändar av vårt långa land. Lika långt från varandra var också deras krigsbarnserfarenheter.

Myndigheternas verksamhet tycks ha varit lika orts- och personbundet under krigstiden som den är idag. Ärendena sköttes utan större bekymmer om hur barnen mår. Ett svenskspråkigt barn kunde vara tvunget att lära sig finska på barnhemmet, och glömde samtidigt sitt modersmål. Efter hemkomsten fick barnet ”språkbada” helt tvärtom, t.o.m. i flera omgångar!

Trots alla sina problem i barndomen hade både Maria och Karl-Erik klarat sig bra i livet tack vare egen vilja och beslutsamhet.

Traumor, minnesluckor

Psykologen **Pirkko Siltala** beskrev i sin föreläsning hur man kan klara sig ur svåra upplevelser i barndomen. Hennes övertygande sätt att framföra sin sak öppnade dammarna för många saker som har bekymrat mig under hela mitt vuxna liv. Jag liksom vaknade in i en ny verklighet som hjälpte mig att bättre än tidigare förstå mig själv och mitt sätt att reagera i olika situationer.

Siltala klargjorde på ett förståeligt sätt begreppet trauma, hur det uppstår och inverkar på ett litet barn. Efter det övergick hon till att förklara hur minnet fungerar i barndomen,

och till slut hur man kan klara sig ur traumatiska händelser.

Där kan diskussioner i smågrupper mellan personer med liknande upplevelser vara ett bra hjälpmedel. Psykoterapi kan vara behövligt om upplevelserna har varit ytterst svåra och inverkar på människans dagliga liv.

Paneldebatten

Seminariets ordförande och moderator **Pertti Kavén** förundrade sig över hur djupt gående och mångtydigt människosinnet kan vara. Debattörerna svarade sakkunnigt på frågor och förstärkte ytterligare deltagarnas känsla av ett lyckat seminarium.

Det kom också klart fram, att vi som fullvuxna krigsbarn är helt vanliga människor, men att vi i vår barndom fått vara med om mycket mera än vad många andra människor i vår ålder fått uppleva. Det är det våra ibland egendomliga problem beror på.

Ändå kan de vara en styrka och rikedom för oss, om vi bara kan hålla oss öppna för verkligheten och godkänna det som har hänt oss, och genom detta bli helade så att vi kan lära oss att förstå psykets lagbundenheter och oss själva i livets virveldans.

Nöjd och belåten satt jag på tåget hem till Syd-Österbotten och käände min tillvaro lättad och glad i hågen för att åter en gång ha fått möjligheten att ta ett steg till mot en bättre helhet och större förståelse för mig själv.

Aulis Kjäll

En barndom utan släktrationer

Den 15 mars 1944 startade min resa från Hangö. Vi var en stor grupp men jag kände ingen av de andra. Vi hade alla namnlappar om halsen och visste inte var vi skulle hamna. Jag var då 4,5 år gammal.

Av mamma och pappa kommer jag inte ihåg någonting vid avresan. Av min lilla syster **Christina**, som hade dött i tuberkulös hjärnhinneinflammation ett år tidigare, minns jag heller ingenting.

Från själva resan finns endast några minnesbilder. I Karis fick vi köttsocker i emaljerade muggar. Någonstans i Sverige där vi passerade en bro över en älv kommer jag ihåg hur en liten båt gjorde ett intressant mönster.

Tuberkulos

Resan gick via Haparanda till Stockholm, men Stockholm har jag inget minne av. Men jag vistades nio dagar på Maria sjukhus med diagnosen faryngitis. Av detta minns jag heller ingenting.

Mitt följande egentliga stopp var en familj i Bjärnum. Mitt besök varade nio dagar och orsaken till att jag sändes vidare till en familj i Hågnarp var att jag hade förkalkade ställen i lungorna. Min pappa låg på Mjölbolsta sjukhus i västra Nyland sedan två år med lungtuberkulos och jag var smittad av honom.

Från familjen i Hågnarp finns ett brev, där det skrivs att jag längtade efter deras son som gick i skola. Där finns också antecknat att jag inte ville resa mera före resan hem.

Solen rörde sig

Jag insjuknade i scharlakansfeber och blev intagen på Hässleholms epidemisjukhus. Där lärde jag mig att solen rör sig. Från mitt fönster var solen på olika ställen olika tider av dygnet. Det är mitt enda minne.

Karl-Erik Kronström har inte många minnen från sin krigsbarnstid i Sverige. De första åren är utsuddade ur minnet.

Foto: Kai Rosnell

Följande anhalt var den 23 juni 1944, Sjukhemmet för Finlands barn i Yngsjö. Då jag kom dit var jag från början svenskspråkig men vistades i ett rum med sexton barn. Alla var finskspråkiga.

Två år utan minnen

Jag har ett antal kort som kortfattat beskriver något om mig. Där sägs att jag lärde mig finska på två månader och att det var omöjligt att få klart om jag kunde svenska. Då man frågade om min familj log jag bara.

Av mina kamrater kommer jag inte ihåg någon och inte heller av personalen trots att vistelsen varade nästan två år. Detta tycker jag är ynnnerligen underligt.

Kontakt med omvärlden fanns inte. Inga sånger, inga sagor, inga famnar, ingen värme. Vi lyssnade inte på radio. Vi visste ingenting om

Man kan ana hur ensam Karl-Erik kände sig i Sverige. Här är han på promenad med sin Sverige-syster Inga-Britt på den väg där han brukade springa och tävla ensam mot sig själv.

Ur Karl-Eriks privata fotoalbum.

händelserna i världen. Vi besökte stranden men lärde oss inte simma. Jag hade ännu som 10-åring svårt att bedöma vattnets djup och att gå i.

Vad är en kusin?

Vi blev annars väl behandlade men man hade tanken att sängvätning skulle botas med björkris. Så jag kommer ihåg en natt då jag låg på sidan av sängen för att den skulle hinna torka, men det gjorde den inte!

Ett liv utan släktrationer leder till att man senare har svårt att gestalta dem. Det blir invecklat att minnas vad en kusin eller småkusin är. För att inte nämna brylling.

Fars död förtegs

Leksakerna gjorde vi själva. Vi vek tidningar till flygplan och bilar. De äldre pojkar hade träpistoler som de lekte pangkrig med. Vad flickorna gjorde har jag ingen aning om!

Min pappa dog 14 november 1945 men det berättade man inte för mig. Min bror **Göran** föddes 10 oktober 1944 men det visste jag inte heller.

Livet börjar!

Sedan kom en lycklig tid: Från och med 24 april 1946 fanns jag hos **Amand och Olga Ohlsson** i Björkeröd i Mala. Här börjar mitt liv. Det fanns visserligen begränsningar här också, men det har jag märkt först efteråt.

Björkeröd var en liten by, fem gårdar, och det fanns inga andra barn. Men jag fick röra mig väldigt fritt och hitta på vad jag ville. Omgivningarna blev för mig kärare än människorna. Jag ville inte till Finland utan skulle bli skånsk bonde.

Flera återbesök

Jag lärde mig svenska på nytt i Björkeröd och senare finska på det svåra sättet via läroverket i Hangö. Jag har alltså lärt mig svenska två gånger och likaså finska.

Jag har besökt Björkeröd många gånger och alltid trivts synnerligen bra. Även Yngsjö har jag besökt tre gånger. Jag har t.o.m. övernattat i Pensionatet Kastanjelund som det numera heter. Fint ställe.

Jag höll länge på Sverige, bl.a. för att Sveriges radio hördes så bra i Kimito, dit jag kom till morfar och mor-

forts på sidan 11

Finska Krigsbarn 4-2012

Prosten Carl Norborg tog hit hundratal barn på egen hand

Säg namnet **Carl Norborg**, och flera hundra finska krigsbarn minns med glädje den reslige prosten i Munkedal. Tack vare hans insatser kom de till Sverige undan kriget.

Många av dem kom att stanna i Sverige för resten av livet, men de flesta fick återvända till Finland.

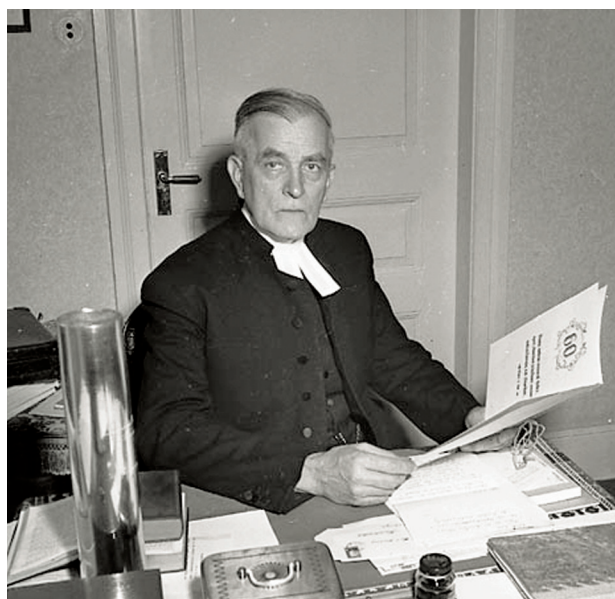
Carl Norborg var en stor Finlandsvän, och hans insats för de finska barnen var minst sagt storslagen.

Under 1930-talet hade han tjänstgjort som "legationspräst" i Helsingfors där han fick många vänner som senare var till stor hjälp i hans verksamhet.

När Hjälpkommittén för Finlands barn kommit i gång med barntransporterna 1941 tyckte han att det gick för långsamt, så han startade Västsvenska Kyrkfolkets Finlandshjälp, samlade in pengar och ordnade en egen verksamhet parallellt med Hjälpkommittén.

Eftersom han var kommitténs ombud i Bohuslän kunde han ordna så att de barn som hans organisation förmedlade till villiga fosterföräldrar kunde transporteras tillsammans med kommitténs barn.

Norborg hade vid urvalet hjälp av Mannerheims Barnskyddsförbund och diverse församlingar i Finland, Hjälpkommitténs barn utvaldes via Socialministeriets Barnflyttningsskommitté.

Carl Norborg var en omtyckt och respekterad Finlandsvän. Hans "privata" hjälpverksamhet för finska barn är väl värd att uppmärksammas.

En iskall februarikväll 1942 kom den första gruppen på 70 barn med tåg från Stockholm-Göteborg. De flesta övernattade på matsalsgolvet i Foss prästgård, Norborgs egen bostad,

för att sedan slussas ut till fosterföräldrarna. Dessa hade lyssnat på Norborgs appeller från predikstolarna och ställde villigt upp.

För att klara den stora tillströmningen av barn blev Norborg tvungen att organisera tio olika barnhem i stiftet. De avvecklades efter hand, men barnhemmet i Munkedal, som låg ungefär två kilometer från prästgården, blev kvar till långt efter krigets slut.

– Farbror Carl gick dit över åkrarna i ur och skur för att hålla aftonbön varje kväll, om han var hemma, skriver **Marjatta Kyriki** i en uppsats om organisationen. Hon var krigsbarn hos Norborgs i flera år.

– Han hade ett anmärkningsvärt gott handlag med barn i det att han kunde sänka sig ner till barnens nivå i samtal med dem.

Carl Norborg med några av sina skyddslingar på barnhemmet i Munkedal. Det hade plats för 12-15 barn. En del bodde där i upp till tre-fyra år, andra bara några veckor.

Bestående minnen i Haukivuori och Karis

forts från föreg sida

Carl Norborg skötte organisationen på egen hand och hade en storslagen hjälp av sin hustru **Karin** och av sina barn **Inger, Olof** (vid resor) och **Ulla**, samt den unga hemhjälpn **Märta**. De flesta fosterhemmen fanns i Bohuslän, men även Dalsland och delar av Västergötland ingick i Norborgs "revir".

Han beskrev själv sin verksamhet i den lilla skriften "Västsvenska Kyrkfolkets Finlandshjälp: vad vi gjort och vad vi vilja göra", 110 sidor utgiven 1943. Där har han ett stort antal namn på barn som han förmedlade. (Boken finns inte att få tag på ens i vanliga bibliotek eller antikvariat.)

Två av flickorna från Finland, **Aili** och **Tuulikki**, blev adopterade av Carl och Karin Norborg.

– Det var mycket fint, ett bra hem, säger Aili. Vi hade det mycket bra där.

Efter Karin Norborgs död 1974 upphävdes adoptionerna, på initiativ av fosterbrodern.

– Jag vet att han härjade med det där, han gillade oss aldrig, och jag skrev på något papper som jag inte visste vad det var. Men jag bryr mig inte längre och jag är inte alls bitter, säger Aili.

Fosterbrodern ville inte att de finska flickorna skulle vara med och dela på mor Karins arv, ett värdefullt hus i Fjällbacka. Så blev det också: flickorna fick inte ärva någonting. Det enda Aili fick behålla var namnet, Norborg.

– Jag har ingen kontakt med min finska adoptivsyster, men jag tyckte om dottrarna Inger och Ulla, vi kom bra överens.

När Norborgs krigsbarnsverksamhet avvecklades och barnhemmet såldes användes pengarna till en "hälsogård" i den lilla kommunen Haukivuori i Savolax (1948), den första i sitt slag i Finland, samt till en donation till den blivande folkhögskolan Lärkkulla i Karis kommun (1949-50). Två bestående minnen av Carl Norborgs verksamhet.

Norborg själv överöstes med hedersbetygelser, ordnar och liknande. Han utsågs till hedersdoktor vid

En av Carl Norborgs stora lådor eller kistor står i hallen på Migrationsinstitutet i Åbo. Det är Marjatta Kyrki som överlämnat den som gåva för att påminna om Norborgs insatser för Finland.

Foto: Kai Rosnell

Helsingfors universitet. Också mor Karin som utförde en stor del av arbetet i prästgården, med tidvis 10-12 personer i hushållet, fick en belöning från Finland.

Kai Rosnell

Se även nästa sida!

En grupp finska barn har just kommit till barnhemmet. "Pojkarnas hus" i mitten, kök och personalrum till höger. Allt revs 2005 för en ny motorväg.

Interiör från flickornas sovrum på andra våningen. Många minns nog snedtaget och de små avbalkningarna vid huvudändan som gav en känsla av privat utrymme.

Marjatta var hos Norborgs i tio år

Marjatta Huhta, född 1929, hade vistats som krigsbarn i Bollnäs under vinterkriget, och återkom över sommaren både 1942 och 1943. Hennes systrar **Eila** och **Taina** var också där men i olika familjer.

Medan hon var hemma i Helsingfors 1944 blev hon allvarligt sjuk och vistades tre månader på sjukhus. Läkare föreslog att hon skulle resa till Sverige för att bli riktigt frisk.

– En flicka i huset där vi bodde hade varit krigsbarn hos **Carl Norborg** i Munkedal och berättade hur bra det var. En gång hade de fått besök av just Carl Norborg. Min mor bjöds in på kaffe, och på så sätt kom jag i kontakt med honom och han tog mig till Sverige.

Som en familjemedlem

Så berättar Marjatta **Kyrki** (som hon heter nu) om hur det kom sig att hon hamnade i Bohuslän sommaren 1944. Där kom hon att bo ända tills hon återvände till Finland 1954.

– Men jag var hemma i Finland flera veckor varje sommar, minns hon.

Hon har skrivit om sin krigsbarnstid i boken ”*Olin sotalapsi*”, sidorna 57-65 (redaktör **Magdolna Kovács**).

Hos Norborgs blev Marjatta som en familjemedlem, har fortfarande kontakt med fostersystrarna **Inger** och **Ulla**. Hon fick gå i skola men råkade halka på skoltrappan när det var dags för studentskrivningarna och skadade sig illa och fick avbryta skolan.

Musiken!

Hemma i Finland hade hon börjat spela fiol, i Munkedal blev det piano, senare i Finland trakterade hon cello i en damorkester. Hon hade lätt för sig i skolan, med ett gott minne. Finska språket behöll hon genom alla år tack vare sin specialuppgift: att översätta alla brev från Finland till andra finska barn i trakten som glömt språket.

Hon har haft stor nytta av sin språkbegåvning, som sekreterare i ett stort företag. Där fick hon också användning av den norska som hon lärde sig under en vistelse i Strömstad.

Marjatta har många minnen av ”farbror Carl”, en charmerande man som var strängt uppfostrad av sin far, också präst.

Marjatta Kyrki har ett utmärkt minne från sitt 83 år långa liv. Och de tio åren i Bohuslän glömmet hon aldrig. Foto: Kai Rosnell

– Men han ifrågasatte den stränga uppfostran senare, han tyckte att man hittat på för mycket regler i schar-tauanismen...

Finlandsresor

Carl Norborg gjorde många resor till Finland där han hade ett nätverk av medhjälpare som hjälpte sådana barn som kanske inte rymdes i Socialministeriets annars liberala kriterier att komma till Sverige (det gällde främst barn som ansågs för gamla). Marjatta var ju 15 år när hon kom till Norborgs och så gamla barn fick inte resa via den officiella organisationen.

– Varje gång hade han med sig stora kistor med diverse material. En gång hade han med sig en stor låda med tårter, han fick anlita en bärare för att få den i land...

En sådan kraftig låda, snarare kista, har Marjatta skänkt till Migrationsinstitutet i sin nuvarande hemstad Åbo. När jag intervjuade Marjatta (i april 2012) besökte vi också institutet. Och där stod den i hallen som första blickfång.

Återbesök med gåva

Marjatta har en lång lista över barn som vistats på barnhemmet i Munkedal. Sommaren 2001 ordnade hon en resa tillbaka dit – det var innan byggnaderna revs för att ge plats åt en motorväg.

Med sig hade gruppen en gåva till Foss församling, ett processionskors snidat av sjökaptan **Edgar Karlsson** från Åland som vistats där som barn och nu var med på återbesöket. Förgyllningen hade **Juha Turtiainen** i Åbo gjort.

Symboliken

Församlingen fick också ett gåvobrev samt en förklaring till formernas och färgernas symbolik.

Vid ceremonin talade krigsbarnens gamle vän **Folke Fehn**, en präst som verkade i Bohuslän på den tiden och som själv haft krigsbarn i sin familj.

Marjatta Kyrki har ett utmärkt minne och förmåga att förmedla sina hågkomster.

Kai Rosnell

Skickligt gjord upprörande dokumentär

Dokumentären om de finska krigsbarn som blev utsatta för övergrepp i fosterhem eller barnhem i Sverige, "Adresslapp okänd", är skickligt gjord. När de mollstämda klangerna tonat ut hade jag fått en svårdefinierad blandning av olika känslor, som upprördhet, sorg, förundran och beundran.

Man kan bara beundra de båda som ville och kunde berätta om sina barndomsår, där den gemensamma nämnaren var den oerhörda vanmäktiga ensamhet barnen befann sig i när övergreppen skedde. Helt olika familjer kom de till och helt olika saker utsattes de för, men de livslånga konsekvenserna bär de båda med sig – en förlorad barndom från en familj och ett samhälle som svek dem.

Plötsligt välldde känslorna fram som vid en gejsers utbrott, för att strax sjunka ner och döljas igen. Det dessa barn fick genomlida kommer för alltid att finnas inom dem och ibland bryta ut.

Man kan förundras över att övergreppen kunde få ske. Men då som nu var den sociala kontrollen ofta helt obefintlig. Man känner sorg över att de goda avsikter man hade med barnförflyttningarna kunde resultera i så skakande upplevelser som flera finska barn fick.

Kronström...

forts från sid 7

mor. Farbror Svens program följde jag noga med. Numera är jag finlandssvensk och håller på Finland.

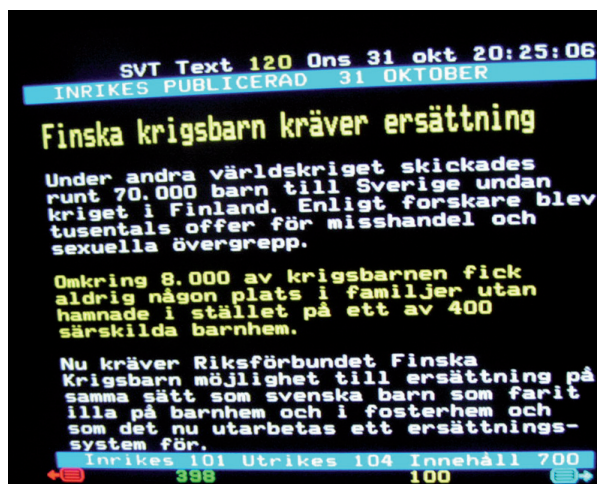
Vilken inverkan hade denna stycade resa för resten av livet? Det har jag funderat mycket på.

Tiden i Yngsjö blir en förlorad tid på ett för mig främmande språk, finska. Känslorna av otrygghet och osäkerhet härstammar från de ständigt nya ställena, och ständigt nya människor man måste träffa.

Bristen på släktrationer leder till svårigheter att gestalta dem i det kommande livet. Jag har också funderat på om mitt yrke, psykologens, har att göra med min barndom?

Flera barnförflyttningar bör inte förekomma.

Karl-Erik Kronström
krigsbarn UHa 51

I RFK:s arbetsgrupp arbetade vi för att drabbade finska krigsbarn skall ha samma rätt till upprättelse och eventuell ersättning som svenska barn i motsvarande situationer. Jag känner också upprördhet över att krigsbarnen tycks förmenas den rätten; "... lidande som lidande, barn som barn ..." var en kommentar som ekade en lång stund efter att dokumentären tonat ut.

Kai Rosnell, arbetsgruppens sekreterare, blev den självklara inledningen, och hans engagemang och ingående kunskaper i ämnet visade sig i hans sakliga kommentarer.

Pertti Kavéns kunskaper är också obestridliga. De inlägg som klippts in från den långa intervjun var väl valda.

I dokumentären finns dock en journalistisk övertolkning, som jag inte kan acceptera. Pertti Kavén säger i sin intervju att de flesta krigsbarnen upplevde Sverigevistelsen positivt

men att det fanns kanske 10 procent som hade en annan uppfattning. Och det blir ju flera tusen barn. Detta förvankas till en kommentar att tusentals finska barn blev utsatta för misshandel och sexuella övergrepp. M.a.o. en världslos slutsats av programledningen.

Lite världslost var det också att påstå att det byggdes 400 barnhem för barn som inte kunde komma till fosterhem. Det byggdes ingalunda nya barnhem, det inrättades hem av olika slag i befintliga byggnader och lokaler.

Inslag med journalfilmklipp illustrerade fint barnresorna, liksom några korta nygjorda inslag från tidstypiska miljöer. Urvalet av stillbilderna var i stort sett bra.

Tapani Rossi

"Adresslapp okänd" av **Eija Sarinko** på SVT:s finska redaktion visades den 7 november i SVT och den 13 november i finsk TV.

Från mormors dagbok...

Ett litet inlägg från min mormors dagbok tar jag mig friheten att dela med mig av. Då skrivstilen är något otydlig så är risken stor att jag läser vissa namn fel...

Torsdagen den 30/11 -39:
Första gången luftangrepp mot Hangö. Flera bomber fälldes. Ett par ute i havet utanför (otydligt namn) Impolas villa vid skogsgatan träffades av en bomb.

Bombnedslag även vid handlar Erikssons villa. Vanliga sprängbomber fälldes. Alarmet vidtog pass 14.30-tiden och räckte

16.30-tiden. Fort Russarö öppnade eld mot planen, som flera gånger återkommo. Tre personer omkommo vid bombardemanget av Impolas villa.

Fredagen den 1/12 Kl 5.30 gavs tystalarm inom B.F.S. Första alarmet kl 9.37. Tre Ryska krigsfartyg utanför Russarö. Ett av dem – Kiroff – sänktes.

Faran förbi kl 11.20. Andra gången alarm kl 12.30. Faran förbi gavs dock snart.

Christer Totte Lindgren
Vikbolandet

Riksdagen brydde sig inte om oss

Det blev som vi fruktade: riksdagen brydde sig inte det minsta om krigsbarnen och våra krav på ersättning för övergrepp.

Onsdagen den 7 november klubbades lagförslaget igenom med 280 röster mot 20 (enbart Sverigedemokrater). Motionerna avslogs, även de som tog upp krigsbarnens situation.

Det var ett politiskt spel där utgången var cementerad från början: För att propositionen överhuvudtaget skulle antas hade sju riksdagspartier enat sig om att anta denna i befintlig form (SD reserverade sig). Ett av skälen var den höga ålder de vanvårdade barnen uppnått. En ny behandling skulle ta flera år i anspråk, sadet det. Ett tveksamt argument.

Debatten i kammaren på förmiddagen var helt odramatisk. Det enda positiva man kan säga om den är att det var första gången på kanske 60 år som finska krigsbarn över huvud taget nämndes där.

Det var **Pyry Niemi** (s) som uppmärksammade att Sverige tagit emot över 70 000 krigsbarn under kriget, bland dem hans egna föräldrar.

Men han yrkade inte bifall till den motion som han själv skrivit under (tillsammans med **Peter Hultqvist** och **Sven-Erik Bucht**). Han yrkade inte bifall till lagförslaget heller, men uppenbarligen röstade han på det när det kom till omröstning.

Vår uppvaktning hos Socialutskottets presidium blev helt resultatlös. Ordföranden **Anders W Jonsson** (c) och vice ordföranden **Lena Hallengren** (s) tog emot oss, antecknade och lovade framföra våra synpunkter till utskottet.

De avslutade med uppmaningen att ”visst ska krigsbarnen söka ersättning”, men eftersom de var väl medvetna om att kriterierna i lagen i de allra flesta fall utesluter krigsbarnen tolkar jag det som rent hyckleri.

Visst, de framförde våra synpunkter till utskottet, men det blev inte ens en diskussion. Inget försök att bredda kriterierna så att även krigsbarnen skulle rymmas inom förslaget. Ingen vilja alls att svenska staten skulle ta

Lena Hallengren, vice ordf Socialutskottet.

ansvar för de försummelser som skedde under kriget, med grova övergrepp som följd, och livslångt trauma för de berörda.

Motionerna i vår favör (av **Nina Lundström**, fp, och **Peter Hultqvist**, **Sven-Erik Bucht** och **Pyry Niemi**, s) var som en viskandes röst i öknen. De negligerades totalt. Inte ens motionärerna röstade på dem i slutändan. Så det lilla politiska stöd vi hade för våra krav var inte värt ett vittnen.

Minister **Maria Larsson** har låtit framföra att ”visst kan krigsbarnen söka ersättning”, liksom Socialutskottet. Det är att låta den nämnd som senare ska ta ställning till varje enskilt fall hålla i yxan och själv slippa ta ansvar.

Så vad gör vi nu?

Ja, vi får väl följa uppmaningen: sök ersättning om du anser dig ha blivit utsatt för övergrepp! Det är ett

Pyry Niemi talade om krigsbarnens situation i riksdagen. Det har inte hänt förut på kanske 60 år.

Anders W Jonsson, ordf Socialutskottet.

sätt att dokumentera omfattningen av den vanvård som även krigsbarn blivit utsatta för inom den svenska samhällsvården.

Den uppmaningen fick vi för länge sedan av **Göran Johansson**, chef för Vanvårdsutredningen. Och han står fast vid sin uppfattning:

”Jag vidhåller att man ska söka ersättning om man varit utsatt för vanvård. (...) I den situationen kan man försöka begära att myndigheten utreder förhållandena i det enskilda fallet vilket sannolikt leder till att man kommer fram till samma slutsats om myndigheternas ansvar som vi gjorde i Vanvårdsutredningen.”, skriver han i ett mejl.

Lena Hallengren tycker att de ”gjort en enorm insats för att få ersättningsfrågan till riksdagen trots att regeringen gav besked om att det inte var möjligt”.

Visst är det bra att Sverige äntligen försökt göra upp med sitt vanvårdande förflutna – tidigare är det bara Norge, Irland och Holland som gjort det, så vitt vi vet – men när man har utrett vanvården så bör man ta steget fullt ut: ersätta alla de vanvårdade, inte bara somliga. Det är att lämna kvar ett öppet sår som varar livet ut.

Men politikerna har tydligen inte ens försökt inkludera de finska krigsbarnen i ersättningen.

Det lär finnas pengar till 5 000 ersättningar. Något hundratal till hade inte försatt Sverige i konkurs.

Kai Rosnell

Kraftig markering i Finlands riksdag

Även i Finlands riksdag behandlades 8 november företeelsen ”finska krigsbarn” – kanske för första gången på 60 år!

Riksdagsman **Markku Rossi** (c) ställde en fråga till social- och hälsominister **Paula Risikko** med anledning av att Sveriges riksdag hade antagit en lag om ersättning till vanvårdade som i praktiken uteslöt krigsbarnen: Anser ni det är rätt att Sverige vänder ryggen till de finska krigsbarnens dåliga behandling?

Det blev början till en femton minuter lång debatt. Paula Risikko var inte helt uppdaterad, men lovade undersöka vad lagen innebär, och sedan ta kontakt med sina svenska kolleger i fråga, på ministernivå.

Simo Rundgren (c) hakade på och ansåg att man i Finland inte kan blunda för den här frågan. Han vände sig till utrikesminister **Erkki Tuomioja** och statsminister **Jyrki Katainen** med frågan om de tänkte ta upp saken med kollegerna i Sverige.

Riksdagsman Markku Rossi.

Rundgren till och med föreslog att Katainen skulle kräva att Sverige skulle inkludera krigsbarnen i ersättningslagens möjligheter.

Statsministern svarade att han förutsätter att berörda ministerier noggrant undersöker detaljerna i frågan och sedan vid behov tar upp konsultationer. ”Sedan har vi naturligtvis

möjlighet att diskutera saken med kollegerna i en nordisk anda och lägga fram våra synpunkter”, sa han.

Utrikesministern lovade se till att Sveriges utrikesminister (**Carl Bildt**) informeras om att Finlands riksdag är intresserad av frågan, som inte direkt berörde utrikesministeriet.

Ännu en månad senare hade ingen av ministrarna tagit upp saken med sina svenska kolleger.

Som en protest

Det är i högsta grad anmärkningsvärt att Finlands riksdag lägger sig i lagstiftningen i ett annat land. Men det gör knappast någon skillnad i sak: Sveriges regering eller riksdag ändrar inte på en redan klubbad lag.

Man kan se detta som en kraftig markering: att Finland inte stillatigande tittar på när finska krigsbarn diskrimineras på sätt som skett, att detta kan ses som en protest.

Vi kan framföra ett tack till Markku Rossi (inte släkt med ”vår” Tapani) för att han engagerat sig i vår kamp.

Kai Rosnell

U-parlamentet informerat om ”lagen”

Utlandsfinländarparlamentet har haft sin sjunde session (Helsingfors 26-27 oktober). Deltagarantalet har sjunkitsedan förragången, likaså antalet inlämnade motioner.

Vi hade inte hunnit lämna någon motion om det svenska lagförslaget som vill utesluta krigsbarnen från möjligheten till ersättning för begångna övergrepp, men jag tog ändå upp frågan i ett kort anförande.

Parlamentet kunde inte behandla frågan och därmed inte lämna det stöd för vår sak som vi ville ha, men man tackade efteråt för att jag berättat om vad som pågår ”i det rika grannlandet Sverige” när det gäller krigsbarnen.

De viktigaste frågorna var möjligheten till poströstning vid riksdagsval och liknande. Finland var först med rösträtt för kvinnor men är bland de sista länderna i Europa att införa poströstning. Inget av de politiska partierna har något emot poströstning, det är tjänstemännen som spjärnat emot.

Nu verkar det vara enighet i frå-

gan, så vid nästa riksdags-, EU- eller presidentval ska vi nog kunna poströsta. Frågan är viktigare i länder där avstånden till röstlokalerna varit orimligt långa, som Australien och USA. Senare kan även röstning via internet bli aktuellt.

En motion ville åstadkomma en ändring i arvslagarna i Finland som uppenbarligen har klara brister. Frågan skall utredas närmare och någon form av krav på ändring är att vänta.

Representanterna för FRIS (finlandssvenskarna) värnade ständigt om Finlands tvåspråkighet, påpekade missar i förslagen till uttalanden så att svenska språket blev likvärdigt med finskan. I ett fall blev denna iver rent absurd: Stockholms finska förening ville ha stöd för det hotade finska språket i Sverige. Parlamentet gick inte på FRIS' motförslag om stöd för ”de finländska språken”.

Till sist kan vi berätta att Parlamentet godkände förslaget om en flaggdag för utlandsfinländare. Flaggdag blir 5 augusti, för Utlandsfin-

ländarparlamentet bildades 5 augusti 1997. Återstår att se om denna rekommenderade flaggdag också kommer in i Finlands officiella kalender.

Kai Rosnell

RFK:s representant vid sessionen

In memoriam

Martti Broström

Stockholmsföreningens mångårig medlem och förre styrelseledamot **Martti Broström**, född i Lahti 1939, har lämnat oss. Han avled plötsligt den 5 september. Martti var mycket aktiv inom föreningslivet, inte bara inom krigsbarnsrörelsen. Vid våra sammankomster var han en glad, underhållande och dansant kavaljer.

Hans stora glädje och ögonsten var det första barnbarnet, en liten pojke, som föddes för knappt ett år sedan. Han sörjs av sin familj, men också av oss som kände Martti som en glad och hjälpsam vän.

Ritva Winter

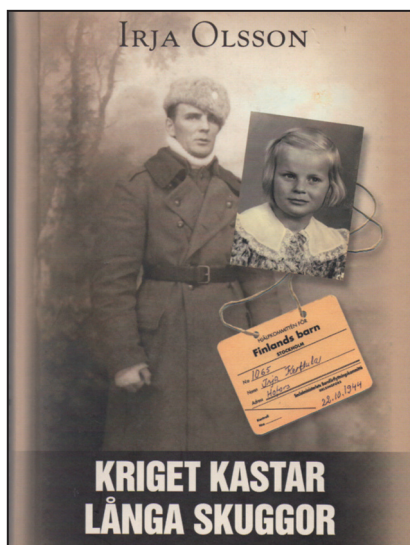
Irja har hittat rätt trots sin barlast

Journalisten, författaren och RFK:s ordförande **Irja Olssons** andra självbiografiska roman ”*Kriget kastar långa skuggor*” kom ut i slutet av augusti. Det har inneburit en intensiv höst för henne med författarpåträdanden och bokmässor.

Irja Olssons första roman ”**Soldatens dotter**” grep tag i mig. Den visade hur kriget påverkade familjen. Språket tilltalar mig, det är klart och koncist. Berättelsen hade djup ända till slutet. Nu öppnade jag den andra delen av självbiografien ivrigt för att läsa vidare om Irjas öden. I maj 1945 åkte hon med sin syster **Arja** tillbaka hem till Finland efter åtta månaders vistelse i Sverige som krigsbarn.

Förväntningarna att möta föräldrarna och syskonen, och oron att ha blivit bortglömd gjorde sig påmind.

I boken går Irja tillbaka i tiden till mammas och pappas bakgrund och hur kriget påverkade dem. Hon minns mammas död och pappas kamp att hålla familjen samlad vilket inte var det lättaste med fem barn, hans svek och kärlek.

Irja Olsson: *Kriget kastar långa skuggor*. Sahlgrens förlag AB. 2012. ISBN978-951-9016-90-0

I tonåren kom Irja med sin syster Arja till Gävle för ett kortare besök. Men det besöket blev livslångt. Irja beskriver sin yrkesväg från hembiträde och servitris genom universitet och högskolestudier till journalist och hur hon fann musikens läkande kraft.

Hon fann sin man **Evans** i Gävle, och överraskades av kramar, beröring och ömhet mellan sina svärföräldrar vilket inte förekom i hennes omgivning i Finland.

I boken finns beröringspunkter som jag som krigsbarn känner igen. Anpassning, duktighet och förnöjsamhet. Irja hade saknat öppenhet i sin familj, öppenhet som skulle kunna förklara varför föräldrarna skickade bort sina barn.

Men i deras familj – liksom i så många andra – talade man inte om vad som hänt och inte heller om känslor.

Det tar lång tid att anpassa sig på djupet i ett nytt land och komma ikapp med sitt eget förflutna, att lära förstå sin egen historia. Det är en lång resa som denna starka och sköra finska har gjort i sitt liv. Värld att läsas av många.

På baksidan av boken ställs frågan: Kan ett rotlöst krigsbarn med många uppbrott som barlast någonsin hitta rätt? Var och en kan svara för sig själv men för mig framstår det som om Irja har hittat rätt.

Sinikka Stymne

Ännu ett lyckat ålagille i Skillinge

Fredagen den 12 oktober var det dags igen för medlemsmöte och ålagille på Scoutgården i Skillinge. För femte året i rad stod **Leena Strömberg Jönsson** och **Hans Jönsson** som värdar. Till sin hjälp hade de två duktiga damer i köket samt fyra av våra egna medlemmar, **Gerd** och **Jean Cronstedt** samt **Tuulikki** och **Soini Andersson**.

Ordföranden Soini Andersson

redogjorde för vad som hade hänt i föreningen tidigare i år och vad som är planerat.

Efter fotografering serverades det en rejäl ålamacka och kokt och stekt ål i mängder. Som efterrätt blev det äppelkaka med vaniljsås och kaffe.

Stämningen var hög när det sjöngs visor som hör ett ålagille till, ackompanjatörer var de duktiga drag-

spelarna **Helge Francke** och **Pentti Sorsa**. Deltagarna hade bra tillfällen att samtala om sina egna erfarenheter som krigsbarn.

Ett stort tack till staben som såg till att det även i år blev ett mycket lyckat arrangemang. Styvt 60-talet medlemmar deltog.

Antero Ijäs Nilsson

Om matsituationen under kriget

”Det var fråga om köpkraft, inte hungersnöd”, skriver **Pertti Kavén** om krigstidens försörjningsläge (”Fagerholm-Ylppö gav fel bild av läget”, Finska Krigsbarn nr 3 2012).

Var det så? Den unge lovande filosofiläraren **Max Söderman** beslöt vara laglydig och endast hålla sig till de tillåtna livsmedelsransonerna. Han avled av svält 1947.

Ransonerna täckte bara 40-60 % av näringsbehovet. Finländarna halvsvält alltså. Svarta börsen var nödvändig.

”Finland var inte tomt på livsmedel. De fattiga familjerna hade inte råd att betala svarta börsens höga priser”, skriver Kavén. Men hela Finland hade blivit fattigare, ingen import (bara viss livsmedelsimport från Tyskland), ingen export, fabriker hade inte

råvaror, butikerna hade inget att sälja. Många ”rika” hade blivit fattigare.

Det var alltså nödvändigt att köpa på ”svarta börsen”. Vi kände till ett ställe i Saluhallen i Åbo. Det var några butiksinnehavare i Finland som blev rika på svartabörshandel. Många hade små egna odlingar. Vi hade en get, som så glatt klättrade på taket till vår jordkällare. Den blev senare mat på bordet. Vi hade potatisodling på vårt sommarställe.

Men krigsvintrarna var mycket kalla. Många äppelträd frös. Inomhustemperaturen hos oss var plus 17 grader. Inget kylskåp fanns på den tiden, vi öppnade bara ett fönster i köksskafferiet.

Stig Appelgren

Vid ”Gäddan” i Helsingfors

Några medlemmar i Stockholmsföreningen stämde träff med krigsbarn i Helsingfors och vi fick se både gammalt och nytt i Helsingfors under en solig oktoberdag.

Det historiska Finland fick vi ta del av på Nationalmuseet, bl a i form av en högst sevärd barockinredning från Jackarby gård med målade väggar och tak. Modern finsk arkitektur representerades av det vackra Musikens hus, som ligger nära Kiasma, och av Tystnadens kapell, allt i centrum av staden.

Inspirationen till den iögonfallande skulpturen ’Gäddan’, nyligen uppsatt, har hämtats ur Kalevala: Väinämöinen byggde den första kantelen av en gäddkåke.

Sist men inte minst visades vi minnesplaketten över krigsbarnstransporterna, som Helsingforsnejdens krigsbarn lät sätta upp nära järnvägsstationen 8 maj 2008.

Vi krigsbarn på båda sidor av Bottenhavet har ännu tid att lära känna varandra.

Text och foto: Ritva Winter

”Gäddan” är verkligen en anslående skulptur. Det hade blivit en jättestor kantele av käkbenet. Beundrarna på bilden är Aili Sahlberg, Ritva och Meeri Vänttinen, Anita Bergqvist och Liisa Pöyhönen.

På gång i lokalföreningarna

Gävle-Dala Hoforsgruppen träffas sista onsdagen varje månad. Ring Jouko Rajaniemi 070-2095653.

Gästrikegruppen träffas andra tisdagen i månaden kl 13 på Studieförbundet, Norra Köpmangatan 12 A, Gävle.

Hälsingegruppen träffas sista måndagen i månaden.

20-årsjubileum prel. 23 mars, Borlänge. Mer info hemsidan.

Göteborg Medlemsmötena hålls i brf Alberts lokal, Ö Skansgatan 8, Göteborg.

Onsd. 12 dec: Julfest, musik av Helge Franke.

Onsd. 16 jan: Program inte klart.

Mellansverige Årsmöte 23 mars
Café Gjutriet, Karlstad.

Stockholm Måndagsträffar i Sverigefinska skolan, Fridhemsgatan 17-19, Stockholm, kl 16.30-19.30.

7 jan: Bobby Andström om sin bok ”Fårarmén.

4 feb: Mirja Svartengren:
Varför duger man inte?

4 mars: Årsmöte.

8 april: Anita Lalander om
”Dagbok från fronten”.

6 maj: Vårfest.

Sydsverige Årsmöte i Eslöv februari-mars.

Träffpunkt Finland på Senioren i Hässleholm, första träffen 17 jan kl 13. Övriga aktiviteter under planering.

Betala i tid!

Bäste medlem och tidningsprenumerant!

Kom ihåg att betala avgiften **senast 31 mars**, så du inte missar tidningen.

Skriv **TYDLIGT** vad betalningen avser och vem som skall ha tidningen.

Det underlättar för kassören
Jouko Rajaniemi

Riksmötet 2013

kommer att hållas 17-19 maj
på Folkhögskolan i Bollnäs.
Förberedelserna pågår.

”En dag för krigens barn” i London

Sinikka Stymnes tanke på att göra den 20 november till en internationell ”Dag för krigets barn” har fått ett första konkret resultat.

Tisdagen den 20 nov hölls en liten minnesceremoni utanför Westminster Abbey i London, med kransnedläggning vid minnesmärket ”Till de oskyldiga offren” (Monument to the Innocents).

Initiativtagare var **Martin Parsons**, tidigare ordf för ERA, den brittiska krigsbarnsorganisationen, och mannen bakom krigsbarnsseminarierna vid universitetet i Reading.

Detta var den första ceremonin i sitt slag i Storbritannien.

– Vi hade väntat oss ett tiotal deltagare, men vi blev 40, berättar Martin. Elever från fem skolor fanns med, och en grupp barn vars fäder befann sig på uppdrag i Afghanistan lade ner en krans.

Ledningen för Westminster Abbey (som gett tillåtelse till ceremonin) blev imponerad, och det är redan bestämt att det blir en fortsättning nästa år. Frälsningsarmén som var representerad utlovade en mässingsorkester till evenemanget.

– Idén med ceremonin är att få folk medvetna om vad krig har för inverkan på barn, och för att få det brittiska parlamentet att utnämna den 20 november till en minnesdag för

Martin Parsons (i mitten) med barnbarnet Grace deltog i ceremonin vid monumentet ”till de oskyldiga”. Texten på plattan lyder: Remember all innocent victims of oppression violence war. Texten runt kanten: Is it nothing to you all you who pass by.

Foto: Richard Wells

krigens barn, säger Martin Parsons.

– Det blev en mycket rörande upplevelse. Det finns så många bevis på krigsrelaterat trauma, det går inte att ignorera, det måste uppmärksammas.

Parlamentsledamoten **Barry Gardiner** har skrivit en motion om att

utnämna dagen till ”en dag för krigens barn” och minst 23 andra parlamentsledamöter har skrivit under.

– Jag hoppas kunna få gehör för idén även hos Europaparlamentet, säger Martin Parsons.

En arbetsgrupp inom Riksförbundet jobbade länge med frågan men fick inte styrelsens helhjärtade stöd. Dåvarande ordföranden Sinikka Stymne framförde förslaget vid seminariet i Reading i september 2011 utan att då känna något nämnvärt stöd för tanken.

Det frö som Sinikka sådde har uppenbarligen börjat gro.

Kai Rosnell

Tyringe Kurhotell

Med landets trevligaste personal

Tel 0451-577 70
www.tyringekurhotell

**Meddela
adressändring!**